

Яр Славутич

ДОНЬКА

без

ІМЕНІ

поема

Яр Славутич

ДОНЬКА БЕЗ ІМЕНІ

ПОЕМА

1952

«ПЕРЕМОГА»

Буенос-Айрес

I.

—Про наш постій довідався ворог;
Прощай, Оксано. Йдем у ліс . . . —
І темні смуги брів суворих
Переламалися навскіс.
Гордій стоїть, а думи хмурі
Неначе блискавки порив;
Стоїть — як дуб, відпорний бурі;
Що в глиб коріння запустив.
Лише по жилах водограєм
Гаряче оливо пливе:
І серце рвійно калатає,
І затиха, як неживе.
Та пасмо болю розплелось,
Коли вона (тепло — з очей)
Устала з ліжка, і волосся
Мобігло хвилями з плечей.
Вона іде, його дружина
(Синіють жилки ніжних скронь);
Не ламле рук, іде неспинна.

Душею злинувши увиш,
На попелищі ти лежиш
Без гробика і без хреста.
А я верстаю чужину,
А я терни клену, клену —
І пригасає гнівна мста.

Ти в колі прип'ятських лісів,
Зелений слухаючи спів,
У споминах дерев живеш.
А я, змарнілий, кожну мить
Борю-долаю вочевидь
Мою печаль без меж, без меж.

О, рідна донько! Одноденне,
Моє немівне янголя!
Прилинь, прилинь сюди здаля,
Торкнися ручкою до мене,
Зідчутним подувом пройди,
Моє чоло прохолоди.

Зелену збурюючи кров.
І переможно із дібров
Широкошумний шелест лине
Як лине мриво журавлине.

Хоча у серці яснота —
Оксані тяжко. Вафота
Спшляє. Над горбом влогим,
Сухим викладуючи мохом,
Ладнає місце зй Гордій
На мураві на молодій.

Гордій:

«Стомилає, люба? Я казав же.
Що йти не варг. Оксанко, завше
Ти не послухаєш . . . А втім,
На цім роздоллі веснянім,
Ти стала свіжа і рум'яна»

Оксана:

«Як гарно дут! Куди не гляну,
Довкола сонця блискітки.
Так сяють росяні бруньки,
Що все це кидає в знемогу!»

(Кладає руку на пояс)

Під серцем б'ється... Ах, їй-богу,
Якні бо жаль, що — хто воно? —
Раніше знати не дано!
Мені здається, донька буде.
А може син?.. Щось трохи нуде . . .
Та це нічого... Промине.
Гаку безпомічну, мене
Гордійко пильно доглядає.»

І тепло в очі зазирає
Вона, розчулена, тому,
Хто крізь дорацькову пітьму
До міста ходить, через ріки,
По теплий одяг, книги, ліки
І от за кілька довгих днів
До партизанських куренів,
Тайком обходячи облоги,
Прибуде лікар на пологи.

ІІІ.

Радій, розмаяна природо!
Вихруйте, сіверські вітри!
Полісся розбуялу вроду
Затоплюй, сонце! Тей, бори,
Гудіть могутньо з-над горі!
І славте, славте, гучно славте,
Лісів одважні аргонавти,
На лоні трав під шум ялини
Народження дитини!

Розцвітай, калинонько,
Край ріки,
Розпускай білесенькі
Пелюстки,

Щоб раденька матінка
Рвала цвіт,
Веселила, славила
Білий світ,

Щоб маленька донька
Край ріки
Брала ручешатами
Ягідки . . .

На лоні трав, під шум ялини,
Де сипле сонце на цвітіння
Жовтогарячу миготіння,
Де над пригожістю долини —
В пекельних муках бороття:
Знемога смерті й змаг життя, —
Лежить Оксана. Лікар строгий,
Немов стерничий у плаванні,
Не виявляючи тривоги,
Дає підмогу боротьбі.

О, перший крику немовляти!
З яких надхмарних височин
Дістати зваги прославляти
Твого приходу рвійний чин?
Кричи, волай, мала людиню!
Жагу життя надхненно клич!
Тобі належить воедино
Узнати славлений терлич
І купіль красною любистку.
Щоб на незвіданій путі
З дерев життя, як гошу вістку,
Плоди збирати золоті.

І, може, в розпачі край тину
Благословляти день і ніч.
Кричи, волай, мала людино,
Жагу життя надхненно клич!
На лоні трав, ялини поруч,
Лежить Оксана... А Гордій
На полонині борівій,
Мов лев, ліворуч і праворуч
Ворожі авта змівши в рів,
Забравши зброю, із загоном
Спішить до рідних куренів.
Але чому бинтом червоним
Повита в сотника нога?
Гордій на неї наляга
І нестерпучий біль тамує.
Та що той біль! Коли прямує
Він, розхвильований, туди,
Де цвіт ромену, мов сади,
Полонить очі, де вона,
Щаслива, квола і блідна,
Його чекає. Він іде
І руку на чоло кладе, —
І переможно, як весна,
Цілунок вдячності луна.
О, щастя лісових чертогів!
Не валить радошам розмов
Ні на постелі кров пологів,
Ні на шинелі бою кров.

IV.

Вони прийшли, жакні вандали,
І звично, з літністю катів,
Немилосердно плюндрували
Запідля сіл і городів.
Димів наш край, гуділи тропи
І чад, отруйний і тяжкий,
Оличавілюї Європи
Гойдав повислі мертвяки.
А ми? Що ж ми? Скорботні свідки!
Наш дух Терініням глухо ріс
І тільки стиха, тільки зрідка
Носили багнищами кріс.
Та будь ясна, повстанча куле!
Дзвени, оспівана в піснях!
Це ти прапратідне минуле
Нам воскрешала по лісах.
Це ти на подвиги водила,
Важкий скеровуючи гнів
На ворогів. О, мідна сило,

Будь слава, куле куренів!
О, будьте славні й ви, хоробрі,
Визволу віддані сини
Що, розмуровуючи обрій,
Підпілля парості снажні
На всю соборну Україну,
Як правди промені, несли,
Витайте в пісні летом чину,
Наснаги гордої посли!
Ви говорили: «Край Данида
І Володимирів цей край.
З'єднавшись, назвуться ~~одна~~*».
Тоді, о вороже, втікай!»

І ми, серцями розбуялі,
До лісу йшли. В огні завій,
Мов непокора на Каялі,
Росли подки:
— На бій! На бій! . . .

---

*) Майже дослівно — з лезючок, розкидуваних упівцями на Київщині. —

V.

Раптово блиснуло, рвонуло,
Зарокотало, заревло,
Окрай розбурханого бору,
І все, що в спокої поснуло,
Тривожно й нагло підняло.

--На багна відступ! -- із Гордієм,
Твердим керманичем своїм,
Відходить сотня, буревієм
Гранатний кидаючи грім.
Дуднять сполохані діброви,
І дико стогне далина,
І — мов поранена — луна
Ридає з обширів соснових . . .

А де ж Оксана? Світе мій!
По низовині лісовій
Хиткими багнищами йде
І горне доньку до грудей.

О, серця болю! Зливо мук!
Не віддає нікому з рук
Малої крихітки. Вона,
Простоволоса, мовчазна,
Плекає в гомоні дудоні
Єдину думку: — Доню! Доню!

Навкруг земля — як левій рев.
Злітає віття із дерев,
Кора облупується з тріскою,
В'юниться злющим василіском
Руде багно, — Оксана йде
І горне доньку до грудей,
Плекаючи в громах дудоні
Єдину думку: — Доню! Доню! —

Притьмом на бурій суходіл,
На край зубчастого узлісся,
Де молодий сосник розрісся,
Вона виходить, і навпіл
Роздертий, вишитий рукав
На польовому вітрі має.
Куди ж тепер? Снаги немає!
Думки розбіглися уплав,
Дерев'яніють мокрі ноги
І руки терпнуть. Сил нема!
У мозку тьмариться. . . .

Сама?

Невже загину край дороги?
Невже не житиму? Й дитя
Не буду бачити? Невже ж то
Назавжди кане в небуття
Мого життя манлива решта?
Але статечний партизан,
Призначений Гордієм джура,
Її піддержує. Повз лан
Перебігають.

Нагло, хмура,
Знесилена, бліда, на мить
Вона спиняється: «Лишіть!
Лишіть мене! Покиньте, друже,
Лишіть мене... Благаю дуже . . .»

І на долині немалій,
Обік розбурханого бору,
Її, знеможену і хвору,
Лишає джура у селі.

VI.

З ім'ям Господнім на пряжках*)
І кров'ю іродською в жилах,
Вони розмножують по схилах
Журбу і розпач, смерть і жах
Жалоба й жалощі. Несила.
Ридають села навкруги.
Дзьобатий ворон хилить крила,
Шматок довбаючи ноги.
І відбиваються берези
В холоднім склі очей мерця . . .
І з уст до уст летить «есеси!»
Як символ згубного кінця.

З ім'ям Господнім на пряжках
І кров'ю іродською в жилах,
Вони розмножують по схилах
Журбу і розпач, смерть і жах.
І до притахлої Слобідки
Вриваються, як хриплий дзвін,

---

*) Gott mit uns

І — за втікаючими швидко —
Пускають кулі навздогін.
Село, як вимерло. Борами
Розсипались поліщуки:
В високих зарослях ріки,
Як тіні, бродять лозниками.
Лише Оксана... Світе мій!
Немов у палі малярій,
Лежить недужа. Надовкола
Старі баби й старі діди,
Кому несила утекти,
Понахиляли тужні чола.
Недужа марить... І дитя,
Дитя, що вранці народила,
До серця бистрого биття
Рукою горне. Божа сило!
Недужа марить, в висоту
Уривки слів метає, кличе
Гордія... ще когось... обличчя
Скорботно міниться в поту,
І на уста, чоло гаряче
Лягає жар, пожежа наче.

З ім'ям Господнім на пряхках
І кров'ю іродською в жилах
Проходять німці по хатах
І до солом'яних, похилих,

Турботно викладених стріх
Підносять димні смолоскипи
Під п'яний і нелюдський сміх.
Спахують хати. Плачуть липи,
Вогнем обвуглені.

Та ось

В автомашиновому вирі
Попідвіконня затряслось,
І з-за дверей в есес-мундирі
З'явився нелюд . . .

— Hier! Ist da!

Звитяжно крикнув, кинув зором
І повним тулубом, нескорим,
Подавсь назад . . .

Немов вода

Із весняного водограю,
Бензина бризнула на дах . . .
І засміялись -- мій одчаю! --
З ім'ям Господнім на пряжках
І кров'ю іродською в жилах,
Зареготали палії.
І, роджені з дахів похилих,
Вогню смертельні ручаї
Захлюпотіли хижим гулом,
Високі зводячи дими.

І хата замкнена з людьми
До неба жалем спалахнула.

Берлін   Августбург 1945.

Збірки Яра Славутича:

Співає колос, Авґсбург, 1945.

Гомін віків, Авґсбург, 1946.

Правдоносці, Мюнхен, 1948.

Сьрага, Франкфурт н. М., 1950.

Spiegel und Erneuerung, ausgewählte Gedichte, aus dem Ukrainischen übertragen von Volodymyr Derzavyn, Frankfurt a. M. 1949.

Модерна українська поезія, 1900 - 1950.
Філадельфія, 1950 (критичний огляд).

